

Simulace provozu JE s reaktory VVER 440 a CANDU 6

Jakub Tejchman

jakub.tejchman@seznam.cz

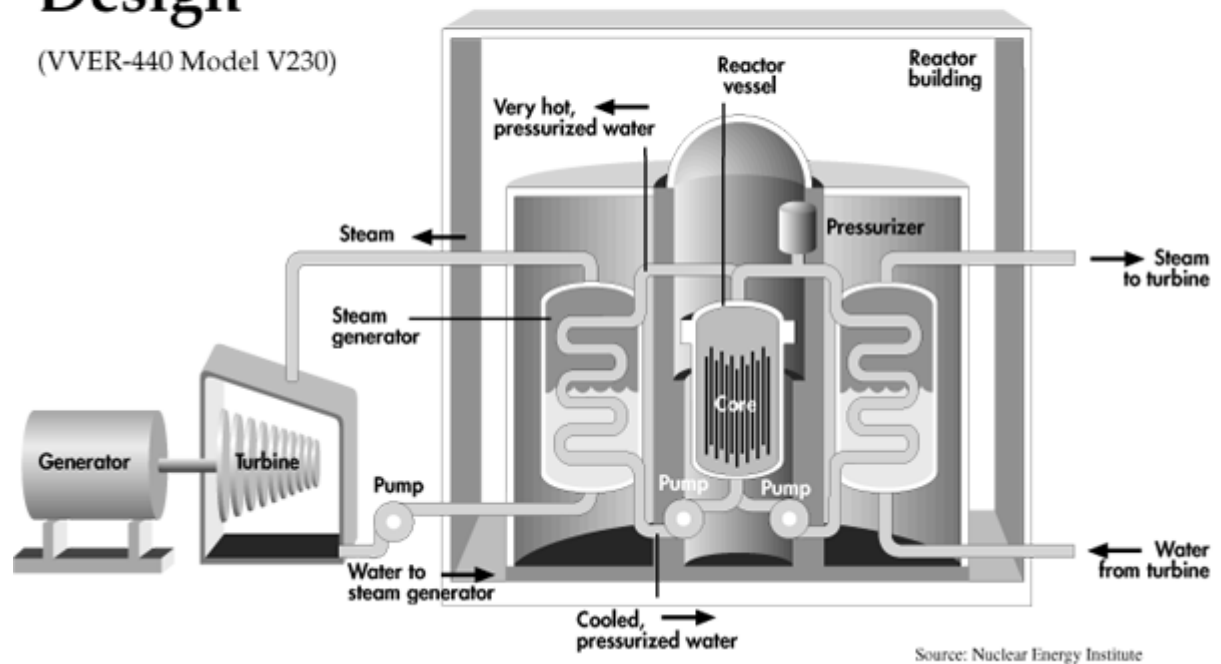
Martin Veselý

martin.veslo@seznam.cz

JE s reaktorem VVER 440

VVER Reactor Design

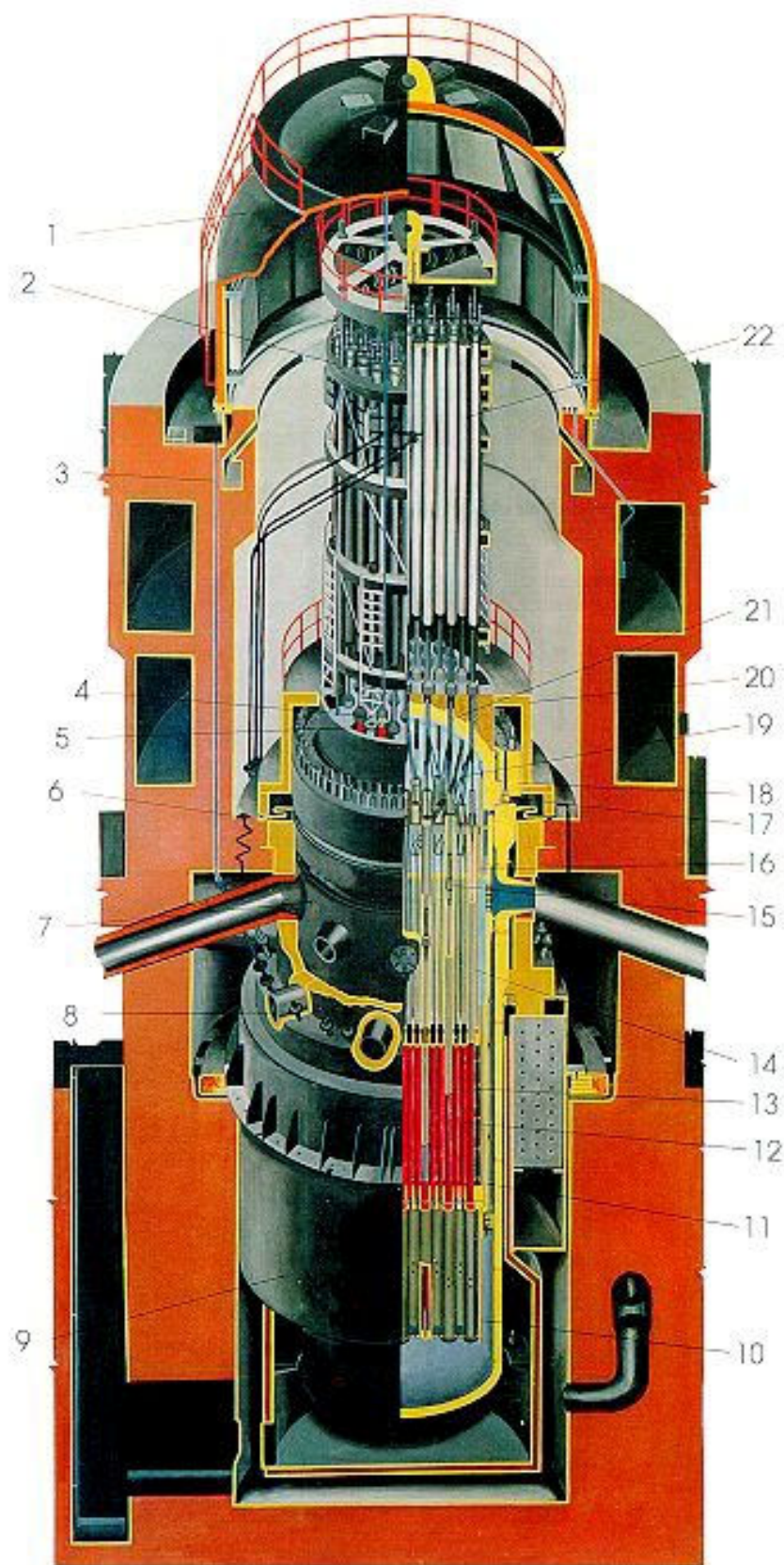
(VVER-440 Model V230)

VVER = PWR (anglický ekvivalent)

- tlakovodní reaktor, chlazený i moderovaných lehkou vodou
- tlak v primárním okruhu je 12,25 MPa
- teplota chladiva je 267 °C - 297 °C
- elektrický výkon tohoto reaktoru 440 MW (tepelný výkon je 1375 MW)
- palivo: obohacený uran (2 - 4% ^{235}U) ve formě oxidu uraničitého.
- regulace: regulační kazety obsahující bórovou ocel a kyselina boritá (přidává se do moderátoru)
- přirozená regulace: zápornou teplotní zpětnou vazbu
- úplný únik vody z reaktoru vede k zastavení reakce.
- kompenzátor objemu – slouží ke stabilizaci tlaku a objemu vody v primáru
- v ČR je tento reaktor instalován v JE Dukovany (4 bloky).

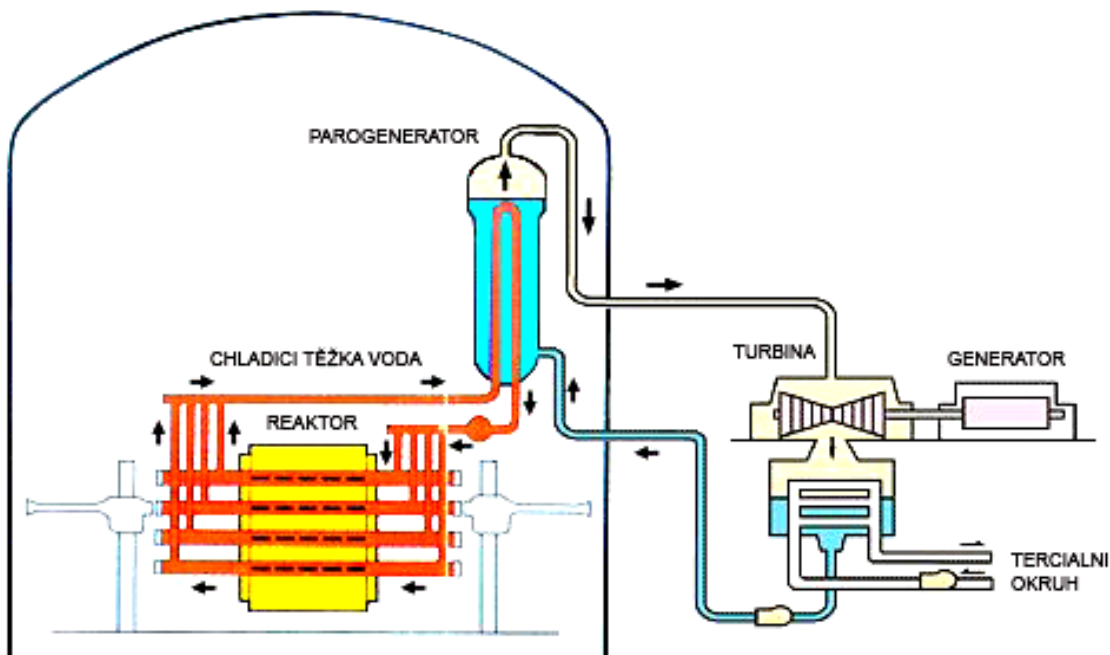
Řez reaktorem VVER 440

Velín JE s reaktorem VVER 440

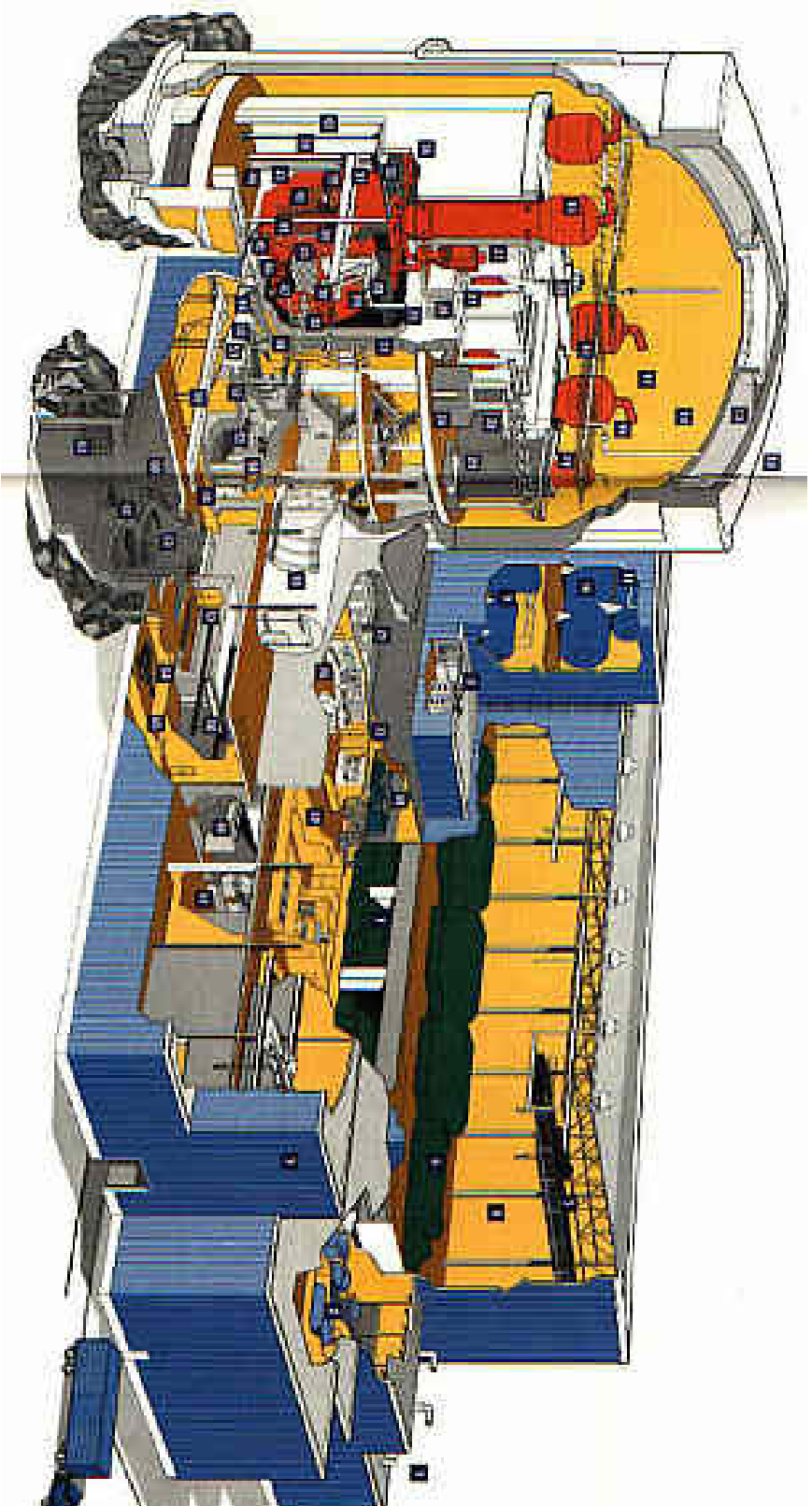
JE s reaktorem CANDU 6

CANDU = CANada Deuterium Uranium

- moderován i chlazen těžkou vodou
- tlak chladicí vody: 9,3 MPa
- teplota chladicí vody na výstupu: 305 °C
- elektrický výkon: 900 MW
- základem reaktoru je horizontální válcová nádoba, tzv. Calandria
- palivo ve formě kovového přírodního uranu
- uplatňuje se záporná teplotní zpětná vazba
- další regulace: nádoby s lehkou vodou v moderátoru pro absorpci neutronů
- v ČR se nepoužívá

Řez elektrárnou s reaktorem CANDU 6

Simulátory

- speciální program pro PC, který co nejdříveji napodobuje chování elektrárny
- využívá metod numerického modelování tepelných a jaderných dějů
- program pro simulaci provozu JE s bloky VVER 440 je určen pro obsluhu dvěma osobami (primár a sekundár)
- simulátor reaktoru CANDU 6 je obsluhován pouze jednou osobou
- umožňuje kontrolu stavu jednotlivých elektrárny
- a samozřejmě i řízení JE

Simulace JE s VVER 440

Regulace výkonu

- snižování výkonu na 75 % nominální hodnoty a následně opět zvýšit
- regulace výkonu se provádí změnou výšky regulačních kazet
- čím více jsou kazety zasunuty, tím více neutronů absorbují a snižují tak výkon
- regulátor primárního okruhu pracoval v manuálním režimu
- 1. turbogenerátor v režimu N – udržoval konstantní výkon
- 2. turbogenerátor v režimu P – udržuje tlak v hl. přívodu páry z parogenerátoru (tudíž má menší výkon, protože s klesajícím výkonem reaktoru klesá tlak páry, ale do druhého generátoru je přiváděno stále stejné množství páry)

Výpadek cirkulačních čerpadel primáru

- při výpadku všech čerpadel došlo k automatické odstávce reaktoru díky zasunutí regulačních kazet
- zároveň odstaveny obě turbíny
- přes zastavení štěpné reakce teplota klesá pozvolněji díky zbytkovému výkonu, který je způsoben rozpadem štěpných produktů
- v primáru klesl tlak díky poklesu teploty
- v sekundáru naopak tlak vzroste, protože pára nepředává energii turbíně

Výsledky simulace JE s VVER 440

Výkon reaktoru (%)	Tlak v primáru (MPa)	Výška reg. kazet (cm)	Ohřívač nebo sprcha v KO	Výkon TG v režimu P (MW)	Tlak v sekundáru (MPa)	Výška vody v PG (cm)
100	12,2	175	nic	220	4,61	190
95	12,1	166	nic	200	4,59	190
90	12,1	158	ohřívač	181	4,57	191
80	12	141	ohřívač	139	4,54	191
75	12	133	2x ohřívač	114	4,53	191,5
80	12,2	140	ohřívač	131	4,56	191
90	12,5	157	nic	175	4,59	190
100	12,5	175	sprchy	216	4,62	190

KO – kompenzátor objemu, TG – turbogenerátor, PG - parogenerátor

Simulace JE s CANDU 6

Regulace výkonu

- výkon byl snížen zasunutím absorpčních tyčí, čím více byly zasunuty, tím více klesal výkon
- po určité době se reakce úplně zastavila, protože byly absorbovány všechny neutrony schopné štěpení

Neutronový výkon (%)	Tepelný výkon (%)	Výkon generátoru (%)	Tlak v sekundáru (MPa)	Absorpční tyč 1 (%)	Absorpční tyč 2 (%)
75	75	80	4,066	50	0
41	50	59	3,8	100	0
9	10	0	3,7	100	50

V případě výkonů se jedná o procenta z nominální hodnoty. V případě tyčí jde o procenta z celkové délky tyče

Okamžité odstavení reaktoru

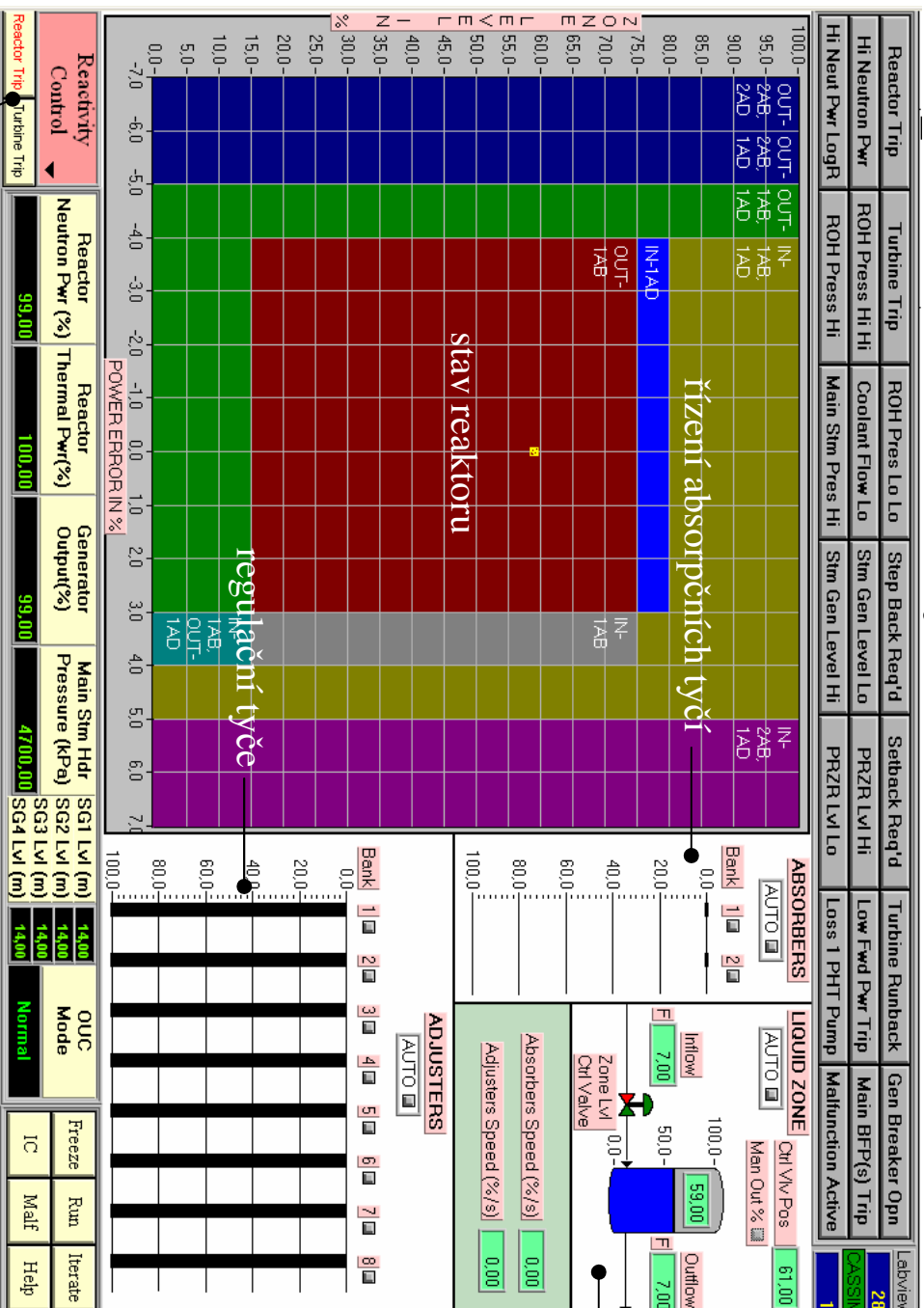
- po příkazu došlo během několika sekund k zasunutí absorpčních tyčí a snížení neutronového toku na nulu
- turbína se nějakou dobu otáčela setrvačností

Náhlé zastavení turbíny

- po výpadku turbíny začne v reaktoru stoupat teplota i tlak
- teplota roste, protože reaktoru není odebíráno teplo pro vytvoření páry pro turbínu
- tlak roste díky snížení hustoty chladicí vody v důsledku ohřevu
- automatický systém začne zasouvat absorpční tyče a stabilizuje teplotu a tlak na normálních hodnotách

Prostředí simulátoru JE s reaktorem CANDU 6

havarijní hlášení

řízení nádrží s lehkou vodou

zastavení turbíny nebo reaktoru

stav elektrárny

Závěr

VVER vs. Černobyl

Simulace nás přesvědčila, že jaderná elektrárna je velmi bezpečné zařízení, protože jakékoliv „destruktivní“ zásahy do důležitých systémů elektrárny vedly k odstavení reaktoru, případně snížení jeho výkonu. V žádném případě nelze dnes používané jaderné elektrárny srovnávat s Černobylskou JE s reaktorem RBMK!

JE Dukovany

Poděkování

Tímto chceme poděkovat Ing. Dušanu Kobylkovi za umožnění realizace našeho projektu a odborné vedení. Dále děkujeme Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské ČVUT a jejím partnerům za organizaci Fyzikálního týdne.

Reference

[1] <http://proatom.luksoft.cz/jaderneelektrarny/>

[2] www.cez.cz

[3] RNDR. AUGUSTA, P.: *Jaderná energie ČEZ 2003*, 12-16